

Allan Tiitta

SINISTEN MAISEMIEN MIES

J. G. GRANÖN TUTKIJANTIE 1882–1956

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura | Helsinki

SISÄLLYS

Lukijalle	9	Arkeologiset tutkimusmatkat	70
SIPERIA OPETTAA	14	Otto Donner ja Suomalais-ugrilaisen Seuran tutkimusohjelma	70
Perheen matkassa	16	Kohtalokas ensimmäinen tutkimusmatka	71
Vanhemmat	16	Pyhän kirjakiven tuonti Helsinkiin	81
Ullavasta Kemiöön	19	Pisin Mongolian-matka	84
Rohkea päätös	21	Tieteellisen uran vakiinnuttaminen	92
<i>Siperian suomalaiset siirtolat</i>	23	Väitöskirja	92
Muutto Siperiaan	26	Dosentti, opettaja ja valistaja	95
Kansainvälinen Omsk	27	Maantieteen aseman vahvistaja	99
<i>Sekalainen seurakunta</i>	29	Uudet tutkimustavoitteet	102
Virkamatkojen antia	31	Altain tutkimusmatkat 1913–16	110
Alatornion pappila	33	Valtava urakka	110
Koulunkäynti	35	<i>Tutkimusmatkailijan telttakoti</i>	120
<i>Maantieteilijöiden hautomo</i>	37	Omskin koti	125
Poikien valinnat	38	Davisilainen tulkinta Altain pinnanmuotojen synnystä	128
<i>J. A. Palmén</i>	39	Katkera paluu	132
Paluu Siperiaan	42	EPÄVARMUUDEN VUODET	136
<i>Eetu Isto</i>	48	Vaikea aika	138
Oman tien alku	52	Pohjoinen Rautatiekatu 11	138
Vaikea valinta	52	Murrosvaihe	142
<i>J. E. Rosberg</i>	54	Siirtyminen kustannusalalle	149
Maantieteen vaikea itsenäistymiskehitys	57	Yllättävä ratkaisu	152
Kukkakimpun kimppuun	60	Kutsu Tarton yliopiston professoriksi	152
Henkinen kasvu	63	Hyvät perusteet	154
Ylioppilaan Siperian-kesät	64		

III	MATKAKIRJALLISUUDEN	
	KLASSIKKO	158
	Teoksen synty	160
	Kirjalliset lähtökohdat	160
	Valokuvauksen kehittäjä	164
	Tavoitteet ja toteutus	173
	Musta, valkoinen ja sininen Altai	178
	Sanojen ja kuvien liitto	178
	Merkitys	189

IV	VIRON YLIOPISTOMAANTIETEEN	
	PERUSTAJA	196
	Asettuminen Tarttoon	198
	Uskalias muutto	198
	Lepiku 9	200
	Maantieteen laitoksen perustaminen	202
	<i>Paavo Granön kohtalonvuodet</i>	205
	Muut tehtävät	207
	Tarton yliopiston professori	210
	Maantieteen identiteetti tieteenä	210
	Opetuksen tavoitteet	213
	<i>Tieteen kaksi kieltä</i>	214
	Käytännön opetustyö	216
	Etevät oppilaat	218
	<i>Villa Tammekann</i>	221
	Aluetutkimuksen kehittäminen	226

Virolaisen maisematieteen perustaminen	226
Kotiseuduntutkimuksen käynnistäminen	229
<i>Ryhtykäämme kuvaamaan kotimaatamme</i> 233	
Kaupunkitutkimuksen aloittaminen	238
Paluu Suomeen	242
Maantieteellinen uskontunnustus	242
Operaatio ”Granö takaisin Suomeen”	246
Siirtymävaihe	250
Jäähyväisluento Tartossa	255

V	TIETEEN TEKIJÄ JA NÄKIJÄ	260
	Helsingin yliopiston professori	262
	Maantieteen laitoksen työnjako	262
	Talvet Helsingissä, kesät maalla	267
	Tutkimustyön jatkaminen	274
	Suomen Kartaston toimitustyö	274
	Maisematieteen perusteiden luominen	277
	Ohjelmajulistus	284
	Iivari Leiviskän vastahyökkäys	290
	Yllättävä ero	294
	Työntö	294
	Veto	295
	Ratkaisun jälkeen	300

VI TURUN SUOMALAISEN YLIOPISTON PROFESSORI	304
Aurajoen varrella	306
Kristiinankatu 1	306
Seurapiirit	310
Maantieteen laitoksen johtaja	316
Humboldttilainen maantieteen laitos	316
Opetus	320
Oppilaat	327
Puhtaan tieteen aika	334
Syventyminen maisematieteeseen	334
Puhdas maantiede	338
Ristiriitainen vastaanotto	350
Suomen maantieteelliset alueet	358
Suuri pettymys	367
Formaalisista alueista toiminnallisiin alueisiin	371
Uusi nousu	374
Rehtorina eturintamassa	380
Vaikea ratkaisu	380
Puolustustaistelu kansleria vastaan	386
Tutkimustyö jatkuu	394
Salaperäinen sairaus	394
Paluu Keski-Aasian aineistoihin	399
Professorin sota	406
Suur-Suomi-kysymys ja tutkijan rooli	406
Inhimillinen huoli	418
Pako tutkimukseen	420

VII VASTUUNKANTAJA	428
Takaisin pääkaupunkiin	430
Maantiede tuuliajolla	430
Paluu Vihreään taloon	433
Yliopisto-opetuksen takaaja	436
Professori ja laitoksen esimies	436
Opetuksen sisältö	440
Ero yliopistosta	442
Akateeminen vaikuttaja	444
Kanslerin monet tehtävät	444
Tärkeät aloitteet	449
Kansainväliset suhteet	457
<i>Tieteellisen vuorovaikutuksen monet tiet</i>	459
Palkintoja ja kunnianosoituksia	464
Kuolema	468
Vakava sairaus	468
Hiljaiset hautajaiset	472
VIII EHEÄN IHMISEN ELÄMÄ	474
Lähdeviitteet	482
Lähteet	502
Kuvaluettelo	505
Henkilöhakemisto	530
Paikkahakemisto	536